

SÁMIID RIEKKASEARVI

Svenska Samernas Riksförbund · SSR

Månadsbrev Ođđajagemánnu • Ádđajakmánno • Tsiengele • Urrajábiemánnuo • Januari 2016

Svenska Samernas Riksförbund, Formvägen 16, 906 21 UMEÅ, tel. 090-14 11 80, fax 090-12 45 64, e-post info@sapmi.se

Ordförande har ordet

Januari månad lider mot sitt slut, hösten och vintern som varit följer de senaste årens trender. Milda höstar, regn, snö och kyla om vartannat. Det kan nog med all säkerhet sägas att framtidens vintrar redan är här. SSR kommer att lägga större fokus på klimat och omställning för att på så sätt aktivt börja arbeta med dessa för oss avgörande frågor.

Även om vi nu är inne i ett nytt verksamhetsår så kan vi inte riktigt än stänga 2015. Kvar är bokslut och revision. SSR har under lång tid dragits med en ekonomi som varit hårt belastad och ett underskott i det egna kapitalet. Styrelsen och kansliet har under de senaste åren jobbat intensivt med att få ordning på ekonomin, vilket inneburit att vi inte kunna lägga så stort fokus som vi velat på våra andra viktiga frågor. 2014 redovisade SSR ett positivt resultat och signalerna för 2015 är liknande, vilket visar att vi är på rätt väg.

Styrelsens ambition för 2016 är att nu arbeta mer aktivt med de frågor som Landsmötet lyft samt de prioriterade frågor som till viss del blivit eftersatta. Jag känner en stor tillfredsställelse i att SSR nu kan lägga större fokus på sakfrågorna än på ekonomin.

Det är med spänd förväntan vi går in i februari. Framförallt tänker jag på Gällivare Tingsrätt som kommer med dom i den så kallade Girjasprocessen den 3 februari.

Avslutningsvis vill jag nämna Landsmötet som var planerat att hållas i Karesuando. Tyvärr så meddelade hotellet i dagarna att de inte har öppet under dessa dagar, vilket var ett helt annat besked än det vi fått först. Kansliet har jobbat för fullt med att finna lämpliga lokaler för Landsmötet, som nu kommer att hållas i Kiruna.

Jörgen Jonsson

Jakt- och fiskeprocessen

Den 3 februari meddelas dom i jakt- och fiskeprocessen av Gällivare tingsrätt. SSR kommer att vara på plats under dagen och en kortare presskonferens tillsammans med Girjas är planerad. En kort information om historiken återfinns i slutet av detta månadsbrev.

Regionala möten

Nu är det dags för regionala möten. Har ni eventuella frågor som ni vill lyfta kontakta ert regionala ombud. Oavsett om domen i Girjas-målet kommer eller inte så hålls möten enligt följande:

4 feb	Norrbotten norra	Folkets hus, Gällivare
17 feb	Norrbotten södra	Åjtte, Jokkmokk
18 feb	Skogsbyarna	Laponia, Arvidsjaur
22 feb	Jämtland	Gaaltije, Östersund
23 feb	Västerbotten	Ansia, Lycksele

Start med fika från kl. 09.30, mötet börjar kl. 10. Lunch kl. 12, avslut ca kl. 16. Inbjudan kommer att skickas ut men reservera datumen redan.

Landsmötet

Årets Landsmöte hålls med ombudsmöte 31 maj och Landsmöte 1 och 2 juni. Tanken var att Landsmötet skulle hållas i Karesuando men hotellen har säsongsstängt och därför kommer Landsmötet att hållas i Kiruna. Kallelse och program är på gång.

Motioner

Motioner är en rättighet och en möjlighet att lyfta frågor till SSR:s högsta beslutande organ – Landsmötet. Välkommen med motioner till Landsmötet. Motioner skall vara kansliet tillhanda senast 1 mars 2016. Dessa kan skickas per post eller per mejl till info@sapmi.se.

SSR:s Hederspris

Nominering till SSR:s Hederspris skickas till kansliet senast 1 mars. Kriterier för Hederspris: Priset vänder sig till en person som gjort förtjänstfulla insatser för att sprida inspiration och kunskaper av betydelse för utvecklingen av samiskt näringsliv och samiskt samhällsliv. Pristagaren kan vara same eller inte same, man eller kvinna, ung som gammal.

Val under Landsmötet 2016

De val som ska göras till styrelsen är:

Norbotten södra

Ordinarie, nuvarande Olof Thomas Utsi
Suppleant, nuvarande Samuel Walkeapää

Skogssamebyarna

Ordinarie, nuvarande Lennart Stenberg
Suppleant, nuvarande Lars Thomas Persson

Jämtland

Ordinarie, nuvarande Lena Kroik
Suppleant, nuvarande Rickard Åström

I valberedningen sitter för Norrbotten södra Brita-Stina Sjaggo, för skogssamebyarna Carl-Gustav Johansson och för Jämtland Mattias Kristoffersson. Om möjligt kommer de att delta i regionala mötena men det går också bra att ta kontakt direkt med dem.

Trafik – väg/järnväg

Trafikfrågan är ett av SSR:s prioriterade områden. Arbetet inom detta område kommer att intensifieras under 2016. Arbetet kommer ske i tre parallella spår varvid det naturligtvis finns flera insatser inom varje punkt. Dessa tre insatsområden är följande:

Ansvarsfrågan – vem bär ansvar för exempelvis stängselunderhåll mm

Åtgärder för att minska problematiken

Ersättning- nivåer mm

Arbetet med detta kommer ske genom kontakter med såväl samebyar som berörda departement och myndigheter. Hur arbetet fortskrider kommer att redovisas vid SSR:s Landsmöte.

Har du frågor eller funderingar kontakta SSR:s kansli.

Hjälmtvång

SSR har vänt sig till Transportstyrelsen för att diskutera ett eventuellt undantag från hjälmtvång. Ärendet handläggs hos Transportstyrelsen och vi inväntar deras svar. Redan idag kan enskilda själva begära dispens från hjälmtvång mot en kostnad på ca 2000 kr. SSR anser dock att det inte är rimligt att varje enskild skall söka och har därför förordat ett generellt undantag.

Rovdjur

Under våren kommer arbetet med en rättsutredning i frågan om statens ansvar gällande rovdjurens skador på renkötseln. Arbetet sker tillsammans med Lisa Länta på Kaidings advokatbyrå. Den färdiga rapporten kommer att ställas samman och skickas till medlemmarna.

Markanvändning

SSR kommer att sätta större fokus på framförallt klimat och omställning under våren. Ett flertal arbeten är under uppstart. Ytterligare information om dessa kommer framöver.

Örnenkät

Under hösten har kansliet skickat ut en enkät om rovdjurens omfattning i samebyarna. Det saknas fortfarande svar från en del samebyar. Sista svarsdag är satt till den 31 januari.

Syftet med denna undersökning är att kunna presentera ett underlag på örnpredationen på ren. Enligt Landsmötesbeslut 2014 gör vi detta för att få till riktade forskningsinsatser på örn.

Vård, omsorg och hälsa

SSR vill komma i kontakt med samer som arbetar inom vård, omsorg och hälsa och är intresserade av att sitta med i referensgrupper som representant för SSR. För mer information ta kontakt med styrelseledamot Lena Kroik lena.kroik@hotmail.com eller Ellacarin Blind ellacarin@sapmi.se.

Presentation Åsa Skum

Foto: Ella-Kari Skum

Hej på er!

Jag är representant i SSR:s styrelse för sameföreningarna. Min suppleant är Sylvia Blind (Jokkmokks sameförening) i Jokkmokk. Är född 1967 i Ammarnäs, Västerbotten där jag fortfarande bor och verkar. Mina barn är utflugna men bor inte så långt borta, utan på bra ställen i Sapmi. Arbetar som samisk minoritetshandläggare i Suorsán tjeálddie/Sorsele Kommun som är samisk förvaltningskommun. Arbetar med frågor inom ramen för minoritetsspråklagen både i föreningar, samebyar och i kommunens verksamheter. Ett roligt jobb som även speglar mycket av sameföreningarnas jobb, att bevara den samiska kulturen, rennäringen och språket. Är styrelseledamot i Grans Sameby, sitter även i styrelsen för Ammarnäs Sameförening vid sidan av min kompanjon Alf Anders Emanuelsson. Jag gillar att jobba med samiska frågor på olika sätt både på fritiden och i jobbet.

Jag skulle gärna vilja lära känna de medlemsanslutna föreningarna lite bättre, tveka inte att kontakta mig och presentera er och vad/hur ni jobbar i just er förening!

Kontakta mig gärna om ni vill framföra något, eller vid andra frågor!

Åsa Skum, asa@ammarnas.com eller 070-2937294

#DigiGiella16

Måndagen den 7 mars under Ubmejen Biejviejh arrangerar Samiskt språkcentrum språkkonferensen #DigiGiella16.

Syftet med konferensen är att belysa hur digital teknik kan bevara och utveckla de samiska språken i världen.

Målgruppen för konferensen är samiska språkarbetare, modersmåls lärare, föräldrar, studenter, m.fl.

Konferensen är avgiftsfri men föransökan krävs.

patricia.fjellgren@sametinget.se

Ambitionen är att genomföra den här konferensen tre år i rad i samband med Ubmejen Biejviejh.

När? Måndag 7 mars, kl. 9-16

Var? HUMlab X, Konstnärligt Campus, Umeå.

Konferensen är gratis, men antalet platser är begränsat.

UMEÅ
KOMMUN

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Medarrangörer: SSR, HUMlab och Institutionen för Språkstudier Umeå universitet, Kompetenscentrum för flerspråkighet och För- och grundskolan Umeå kommun.

Anmälan sker senast den 26 februari 2016 till språkkonsulent Patricia Fjellgren vid Samiskt språkcentrum via mejl patricia.fjellgren@sametinget.se eller telefon 063- 15 08 57.

Samers ohälsa kartläggs

Socialdepartementet har gett Sametinget i uppdrag att sammanställa en kunskapsöversikt över samernas psykiska hälsa. Petter Stoor är anställd som projektledare och har under sitt tidsbegränsade uppdrag åt Sametinget intervjuat ett antal samiska organisationer, samer m.fl. för att få in synpunkter hur samernas hälsa i Sverige kan förbättras. Den 20 juni i år ska Sametingets rapport överlämnas till Socialdepartementet.

Den 15 dec 2015 besökte Petter Stoor SSR:s kansli för att höra vilka synpunkter SSR har vad gäller att förbättra samernas psykiska ohälsa.

Studier har visat att rensköttande samer har lägre förtroende för primärvården och psykiatrin än befolkningen i allmänhet har.

Vid Landsmötet i Idre 2013 antog Landsmötet en resolution där Landsmötet kräver att ett nationellt samisk center för samisk hälsa snarast måste inrättas.

Samiska skolminnen

Kom och berätta om dina samiska skolminnen

Lördagen den 6 februari

10.30 - 12.30

Åjtte biblioteket

Ingen föransmälning, gratis entré.

Arrangemanget genomförs i samarbete med
Sensus studieförbund.

sensus

Välkomna!

SÁMIID RIIKKASEARVI - SSR | Formvägen 16 | 906 21 Umeå | 090 - 14 11 80 | info@sapmi.se | www.sapmi.se

Samiska skolminnen under Jokkmokks marknad

Kom och berätta om dina skolminnen på Åjttes bibliotek, Jokkmokk lördagen den 6 februari kl. 10.30–12.30.

Vare sig du har du gått på skolkåta, arbetsstuga, nomadskola eller i kommunal skola är vi intresserade av just din berättelse.

Det här samtalet är öppet för alla, ingen föransmälning behövs.

Samtalet leds av Åsa Skum som är sameföreningarnas representant i SSR:s styrelse samt kulturhandläggare Ellacarin Blind.

Kalendarium

27 jan	Möte Landshövdingen BD, SSR
27 jan	AMAP – klimatforum Tromsø
29 jan	Möte Naturvårdsverkets generaldirektör, SSR
29 jan	Möte Sametingets styrelse om sanningskommission
1 feb	Möte Svenska kyrkan, SSR
3 feb	Gällivare Tingsrätt meddelar dom i Girjasmålet
4 feb	Regionalt möte, Gällivare
6 feb	Samiska skolminnen, Jokkmokks marknad
8 feb	Styrelsemöte FSC
10 feb	Arbetsgruppen nationella skogsprogrammet
11 feb	Kammarmöte FSC
17 feb	Regionalt möte, Jokkmokk
18 feb	Regionalt möte, Arvidsjaur
22 feb	Regionalt möte, Östersund
23 feb	Regionalt möte, Lycksele

Grupp försäkring för medlemmar

Vi vill påminna om att SSR för 5 år sedan förhandlade fram en försäkring till våra medlemmar. Där finns t ex ersättarförsäkring med som varit borta många år. Läs mer på SSR:s hemsida www.sapmi.se, klicka på Medlemmar så hittar du information.

Telefonnummer

Jenny Wik Karlsson	090-14 11 83	072-202 12 00
Fredrik Juuso	090-14 11 84	070-229 76 28
Ellacarin Blind	090-14 11 82	070-362 04 78
Britt-Marie Barruk	090-14 11 81	070-646 07 65
Hans Liebetrau	090-14 11 85	070-736 14 19
Totte Nordahl	090-14 11 86	076-126 42 42
Anna-Marja Kaddik		070-367 66 56
Jörgen Jonsson (ordförande)		070-570 55 56

Besök gärna vår hemsida www.sapmi.se för mer information.

Gilla oss på Facebook facebook.sapmi.se

Telefontider på kansliet

Ni kan ringa tidigare men då får ni ringa på direktnumren.

09.00 – 10.30 och 15.00 – 16.00

Detta är tiden för växeln, övrig tid går det bra att ringa på direktnummer om ni söker någon särskild, telefonnummer finns på www.sapmi.se under kontakter.

Sammanfattning avseende pågående process om jakt/fiske

Bakgrund

Landsmötets beslut 2006

År 1993 öppnade staten upp småviltsjakten i fjällområdet för alla, trots starka samiska protester. Frågan om samernas jakt- och fiskerätt utreddes genom Jakt- och fiskerättsutredningen som kom med sitt slutbetänkande 2005. Samiska representanter protesterade mot utredningens förslag eftersom det inte beaktade den starka samiska rätten till jakt och fiske. Därför beslutade SSR:s Landsmöte 2006 att organisationen skulle utreda förutsättningarna för en rättslig prövning mot staten när det gäller jakt- och fiskerätten ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen på den mark som staten förvaltar. Landsmötet 2008 beslutade enligt att ställa sig bakom en stämning mot staten för att få jakt- och fiskerätten slutligt prövad. Girjas sameby lämnade därför in en stämningsansökan mot staten i maj 2009.

Vilken mark berörs?

Den mark som talan gäller är den mark som staten förvaltar ovan odlingsgränsen. Målet omfattar inte de privata markägarnas rätt till jakt och fiske.

Lite historik

När Norrland koloniserades fanns det från statens sida en uttalad vilja att samerna skulle kunna fortsätta att använda marken för sitt uppehälle. Jakten och fisket var viktigt för samerna och det fanns en respekt från statens sida att samerna skulle kunna fortsätta att jaga och fiska på samma sätt som tidigare. Både dragningen av lappmarksgränsen och odlingsgränsen ska ses ett försök från statens sida att skydda samernas rätt att använda marken.

När den första renbeteslagen kom 1886 konstaterade staten att samerna ägde rätten att jaga och fiska ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen på den mark som staten förvaltade. Staten ansåg dock inte att samerna var organiserade på ett sådant sätt att de själva kunde sköta upplåtelseerna av sin jakt och fiskerätt. Samerna ansågs inte heller kapabla att sköta en sådan uppgift. Därför beslutades att länsstyrelserna skulle sköta upplåtelseerna. Det är fortfarande så att länsstyrelserna sköter upplåtelseerna och samerna är förhindrade att upplåta sin egen jakt- och fiskerätt.

Rennäringslagen och renskötselrätten

Rennäringslagen (RNL, 1971:437) reglerar renskötseln som också omfattar rätten för samerna att jaga och fiska. Enligt 25 § i denna lag får medlem i sameby jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

Enligt 31 § RNL får sameby eller medlem i sameby inte upplåta de rättigheter som ingår i renskötselrätten. Det finns ingen annan lagstiftning som på samma sätt begränsar en jakträttsinnehavares rätt att upplåta sina rättigheter. Markägaren kan som jakträttsinnehavare bestämma om andra ska kunna jaga inom hans eller hennes marker.

Enligt 32 § RNL får nyttjanderätt på kronomark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen upplåtas bara om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln.

Aktuell frågeställning

Frågeställningen är om samerna har en ensam rätt till jakt och fiske på aktuella marker i förhållande till staten. Utgångspunkten för talan är att staten aldrig haft en egen jakt- och fiskerätt, utan det har hela tiden varit samernas rätt som har hanterats av länsstyrelsen. Först 1987 började staten göra gällande att den hade en egen jakt- och fiskerätt. Detta ledde sedan till beslutet om att öppna upp för en mer omfattande jakt och fiske ovan odlingsgränsen 1993, den så kallade småviltsjaktreformen. Denna förändring gjordes trots samernas protester.

Vad talar då för att staten inte har en jakt- och fiskerätt ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen? Först och främst har det länge uttalats från statens sida att denna mark var till samernas uteslutande begagnande. Staten har också vid flera tillfällen uttalat att det är samernas rättigheter det handlar om. Detta gjordes t.ex. i Skattefjällsmålet. Statsmakten har genom tiderna lagt ner stora resurser på att upprätthålla samernas ensamrätt till jakt och fiske. Vidare är det så att all den ersättning som betalas när någon jagar och fiskar på dessa marker går till samerna. Staten har aldrig själva krävt någon ersättning för detta. Vidare är rennäringslagstiftningen utformad så att det framgår att det är samerna som ensammar som har denna rätt.

Jakt- och fiskerättsutredningen

Från samisk sida har man under lång tid krävt en juridisk utredning om samernas rätt till jakt och fiske i förhållande till statens rättigheter. Detta var ett krav när Jakt- och fiskerättsutredningen tillsattes 2003 för att se över jakt- och fiskefrågorna i renskötselområdet.

Utredningen har i sitt slutbetänkande Jakt och fiske i samverkan, SOU 2005:116, föreslagit en ny förvaltningsmodell för jakten och fisket. SSR:s landsmöte har sagt nej till förslaget eftersom det inte bygger på ett tydligt juridiskt ställningstagande. Utredaren uttalar att mycket talar för att det rör sig om en ensamrätt för samerna, men väljer ändå att lägga fram ett förslag på förvaltningsmodell som inte beaktar detta.

Under Jakt- och fiskerättsutredningen har ett antal jurister analyserat rättsläget. Dessa analyser finns i delbetänkandet SOU 2005:17. Två av juristerna, Kaisa Korpilakko Labba och Mauritz Bäärnhielm, har kommit fram till att samerna ensamma har rätten till jakten och fisket ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen på den mark som staten förvaltar. Detta vinner också stöd i Bertil Bengtssons rättsliga analys. Detta har inte beaktats av utredningen. SSR anser att utredningen inte klarlagt de rättsliga förhållandena.

Varför en rättslig process?

När det inte är möjligt att hitta lösningar den politiska vägen har Samernas landsmöte beslutat att utreda förutsättningarna för en rättslig prövning av statens rätt till jakt och fiske. En sådan process kan ge svar på om staten har en egen jakt- och fiskerätt. Det behövs en tydlig juridisk grund för att kunna bygga upp en förvaltning av jakten och fiske ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

Målet är en fastställsetalan där domstolen ska pröva om samerna har en ensamrätt till jakten och fisket ovan odlingsgränsen på den mark som staten förvaltar.

Vilka konsekvenser får en dom?

Målsättningen med rättegången är att få fastställt att det är samernas rätt till jakt och fiske som finns i berörda områden. En sådan dom kommer att innebära att samerna och samebyarna kommer att få ett avgörande inflytande över hur upplåtelseerna av dessa rättigheter kommer att göras.

Samernas rätt i förhållande till EG-rätten

Den svenska regeringen har under 2007 gjort förändringar i rennäringsförordningen så att också andra européer än svenska medborgare har rätt att jaga och fiska i fjällen. Beslutet bygger på synen att det rör sig om jakten och fisket utgör tjänster som alla ska ha tillgång till enligt EG-rätten. Detta beslut beaktar inte att jakten och fisket är enskild rätt. Beslutet innebär att staten återigen hanterar frågorna om jakt och fiske utan att beakta samiska rättigheter. Detta beslut drabbar dem som finns lokalt och regionalt. Genom stämningen mot staten vill vi att frågan om jakten och fisket åter ska bli en fråga där framförallt de lokala förhållandena beaktas.

Valet av Girjas sameby

Girjas sameby hette tidigare Norrkaitums sameby. Samebyn har sina marker i Norrbotten på gränsen mellan Gällivare och Kiruna kommun. Här finns Kaitumdalen med goda förutsättningar för jakt och fiske. De renskötande samerna har jagat och fiskat i området i huvudsak ensamma under lång tid. Sedan 1993 har förutsättningarna förändrats radikalt för samebyn. Småviltjakt och fiske i Kaitumområdet är eftertraktat av andra.

Vi har valt denna sameby för att här finns både de historiska förutsättningarna för en bra rättslig prövning och en situation i nutid som visar på vilka problem det nuvarande förvaltningssystemet kan leda till.

Processen - stämningsansökan och huvudförhandling

Stämningsansökan

Yrkande och grunder

Girjas samebys talan mot staten avser rätten till jakt och fiske inom samebyns renskötselområde. Det är fråga om mark och vatten som finns ovanför odlingsgränsen och som står under statens omedelbara disposition. Samebyn yrkar att tingsrätten fastställer att denna rätt tillkommer samebyn med ensamrätt. Som en följd av ensamrätten yrkar samebyn att tingsrätten fastställer att samebyn ska ha ensam förfoganderätt över sin rätt till jakt och fiske. I andra hand yrkar samebyn att tingsrätten, för det fall den skulle finna att rätten till jakt och fiske är delad mellan samebyn och staten, fastställer att förfogande-rätten till jakt- och fiskerätten ska tillkomma samebyn och staten gemensamt.

Samebyn grundar sin talan om ensamrätt på urminnes hävd eller sedvanerätt. I korthet gör samebyn gällande att ensamrätten följer av att samerna under lång tid ensamma brukat aktuellt område. Detta bruk har gett upphov till en exklusiv egendomsrätt i form av jakt- och fiskerätt. Den hävdvunna ensamrätten kan betraktas enligt följande tre alternativa synsätt: i) ensamrätten följer direkt av rennäringslagen, som är ett erkännande av denna rätt, ii) ensamrätten följer av samers bruk av renskötselområdet ifråga, eller iii) ensamrätten följer av bruket av en viss fastighet.

Girjas sameby menar att den nuvarande regleringen strider mot egendomsskyddet och diskrimineringsförbudet i Regeringsformen (RF) och i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. RF:s och Europakonventionens bestämmelser åberopas även till stöd för andrahandsyrkandet att samebyn gemensamt med staten ska ha förfoganderätt över jakten och fisket.

Omständigheter till stöd för talan

Talan bygger på en historisk undersökning av samernas utövande av jakt och fiske på mark ovanför odlingsgränsen. Den historiska undersökningen har fokuserat på det geografiska område som idag utgör Girjas samebys renskötselområde.

Av det historiska materialet framgår att samer har befunnit sig inom aktuellt område sedan urminnes tider. Vidare framgår att området ifråga har varit indelat i landområden, s.k. lappskatteland. Lappskattelanden kan i korthet

beskrivas enligt följande. Lapps katteländen bygger i grunden på samernas egen traditionella indelning i siidor. Indelning började användas av staten vid skattläggning. Samerna erlade skatt för sina landområden. Innehavet av ett lapps katteländ konstituerade rättigheter som normalt skulle ha medföljt en modern form av äganderätt till mark; t ex gick lapps katteländen i arv. Innehavaren hade ensamrätt till jakt och fiske inom respektive lapps katteländ. Modern forskning visar att samernas innehav av lapps katteländ kunde jämföras med skatteböndernas markinnehav och att innehavet rätteligen borde ha gett upphov till äganderätt till marken.

Lapps katteländen försvann ur skattelängderna genom olika administrativa förfaranden och ersattes senare av lappbyarna med en kollektiv rätt för bymedlemmarna att bruka marken ifråga. Byindelningen infördes i samband med den första rennäringslagen som gjorde anspråk på att reglera samiska rättigheter. I och med införandet av rennäringslagen bestämde lagstiftaren att samerna själva inte skulle förfoga över sin rätt till jakt och fiske. Upplåtelseerna skulle istället hanteras av länsstyrelsen. Avgifterna för upplåtelseerna skulle emellertid i sin helhet tillfalla samerna. I princip gäller samma regler än idag. Det var inte tal om att staten hade del i den jakt- och fiskerätt som var föremål för upplåtelse systemet och någon annan jakt- och fiskerätt på aktuell mark har aldrig aktualiserats.

Länge hade samebyn stort inflytande över upplåtelseerna av jakt- och fiskerätt. Sedan 1990-talet i samband med den s.k. småviltsjaktreformen har samebyn emellertid mindre inflytande och jakt- och fiskelicenser upplåts i allt större utsträckning. Så sent som 2007 öppnades jakten och fisket inom aktuellt område för alla EU-medborgare. Fram till 1990-talet har dock samer inom nuvarande Girjas område i princip kunnat jaga och fiska ostört. staten har inte gjort anspråk på en egen jakt- och fiskerätt inom aktuellt område. Det saknar för Girjas sameby betydelse att det från statligt håll på senare år uttalats att det finns en dubbel jakt- och fiskerätt på berörd mark. För samerna inom aktuellt område har utövandet av jakt och fiske i praktiken inte påverkats av vare sig reglering eller administrativa förfaranden. Samebyn gör följaktligen gällande att den ursprungliga ensamrätt till jakt och fiske, som under en period bevisligen följde med innehavet av ett lapps katteländ, alltjämt består.

Lagtolkningsgrunden går i korthet ut på att den ensamrätt till jakt och fiske som följer av samernas bruk av marken kan uttolkas direkt ur rennäringslagen. Ensamrätten följer av en tolkning av rennäringslagens olika bestämmelser och det förhållande att samernas ursprungliga rätt, alltsedan införandet av den första rennäringslagen och under ett sekel, inte har varit ifrågasatt.

Samebyn gör alternativt gällande att ensamrätten följer av att samer inom Girjas sameby har bedrivit renskötsel inom

området. Till denna renskötsel är knuten en hävdvunnen jakt- och fiskerätt på området. Samerna har, i egenskap av ursprungsfolk och som en följd av renskötseln, brukat området också för jakt och fiske utan kon-kurrens och protester från staten samt under tillräckligt lång tid för att hävda ensamrätt till jakt och fiske. Ensamrätten är enligt detta synsätt inte avhängig bruket av en viss fastighet.

Ett ytterligare synsätt är att ensamrätten följer av att samer inom det område som idag utgör Girjas samebys område har jagat och fiskat på en viss fastighet. Ett mer traditionellt fastighetsrättsligt perspektiv tillämpas men därvid ska särskilt beaktas de förhållanden som är unika för samernas ställning som ursprungsfolk samt för renskötseln.

Den ursprungliga ensamrätten grundas således beträffande samtliga synsätt på urminnes hävd. Det ska särskilt framhållas att det är en särskild urminnes hävd som åberopas. Med detta avses bl.a. att hänsyn ska tas till samernas traditionella markanvändning.

Huvudförhandling i målet

Stämningens ansökan i målet lämnades in till domstolen i maj 2009. Den svenska staten har genom justitiekanslern invänt att samebyn inte har rätt att föra talan i målet. Gällivare tingsrätt kom 2010 fram till att samebyn får föra en sådan talan. Hovrätten för övre Norrland meddelade att de inte tar upp frågan, vilket innebär att prövningen av jakt- och fiskerätten nu kan genomföras i sak.

Huvudförhandlingen påbörjas den 26 maj i Gällivare tingsrätt och beräknas pågå fram till och med 30 juni 2015. En planläggning av när de olika delarna i målet skall föredras kommer att slutligen fastslås i en muntlig förberedelse den 17 april.

I målet kommer såväl statens som samebyns bevisning att presenteras både genom skriftlig bevisning men också genom de olika sakkunniga som bäge parter kallat in.

Målet innehåller en stor mängd historiska dokumentation av det samiska bruket framförallt vad gäller jakten och fisken i området men också statens agerande vad gäller de samiska rättigheterna.

Vår bedömning är att staten vare sig historisk eller i nutid vidtagit några åtgärder som kan anses ha utsläckt de samiska rättigheterna. Vår bedömning är att staten inte har ifrågasatt den samiska ensamrätten till jakt och fiske.

SSR:s bedömning är att målet inte slutligen kommer att avgöras i tingsrätten utan kommer att avgöras i högre instans.

*Jenny Wik-Karlsson
Förbundsjurist SSR*

*Psst!
Har du hört att man kan trycka
valfritt budskap på sina kläder!?
Allt du behöver göra är att skicka in
en förfrågan till Tryckeriet,
så fixar dom resten!*

Vi hjälper dig gärna med

TRYCK PÅ KLÄDER

- Mössor
- Jackor
- Tröjor
- T-shirts
- Ryggsäckar
- Kepsar
- Give aways

och mycket mer...

